

Voda in njene moči v domišljiji štajerskih Slovencev.

Národno blago. Priobčil *J. Majciger*.

(Dalje.)

17) Neki oče je imel tri hčere. Vse tri bi se rade omožile. To zvé povodnji mož, ki je imel v bližini v nekem jezeru velikanski grad. Pride tedaj starše deklice snubit, ktera je rada v to privolila in šla z njim. Ko pride do velike vode, vpraša ga ona, kako bosta prek prišla. Povodnji mož pa udari samo s palico po vodi, in takoj se je razgrnola, da sta po suhem prek šla. Kmalu dospeta do velikanskega gradu, ki je bil z visokim zidovjem obdan. Drugi dan jej prinese mož človečje uho in nos, naj mu to v kaši za obed skuha. Ona pa si je mislila, zakaj bi njen mož tako gnusobo jedel, ter zakoplje kuhano uho in nos v pepel. Ko mož domú pride, prinese mu kuhano kašo na mizo. Mož kašo dolgo meša in ko ne najde mesa v njej, vpraša ženo, ali mu je skuhala uho in nos. Potém gre v kuhinjo in reče: „Uho in nos, kje sta?“ Ona pa mu odgovorita: „Tukaj v toplem pepelu.“ Nató prime ženo, poreže jej ušesa in nos, jih pojé, njo pa vrže v globoko pivnico. Zdaj si hitro nekaj zmisli ter gre po drugo hčer, rekóč, da mu je prva zbolela in ta čas bi mu naj ona gospodinjala. Tudi njej prinese človečji nos in ušesa veléc, naj mu jih skuha. Ona jih sicer skuha, a zakoplje je tudi v pepel. Ko mož domú pride, prinese mu kašo na mizo. Dolgo meša in meša, pa ko ne najde, česar je iskal, ide v kuhinjo ter zavove po navadi: „Uho in nos, kje sta?“ Ona mu pa odgovorita: „Tukaj v toplem pepelu.“ Nató tudi njo pograbi, odreže jej nos in ušesa ter jo v isto pivnico vrže. Zdaj gre po tretjo hčer, in ta gre tudi rada z njim. Ko prideta do nekega studenca, reče mu ona, da je zelo žejna. On jej pa velí, naj hitro gre in se napije, tistima goloboma pa, ki tam na „dencah“ sedita, ne sme dati piti. Ona pa dá najprej goloboma piti in potém se še le sama napije. Med tem pa ptiča izpregovorita in jej povesta, da sta njen dedek in babica, njen mož pa da je povodnji mož. Preje ni namreč nobena vedela, kdo je ta snubač. Povesta jej tudi, da bode on i njej prinesel človečje uho in nos. Naj mu jih skuha in je potém mački dá, ktero si naj nató okoli pasú priveže. Ona vse to po zapovedi stori. Ko mož domú pride, vpraša jo, ko ušes in nosa v kaši ne najde, zopet po navadi. Uho in nos pa rečeta: „Tú v toplih črevih smo!“ Nató reče on: „Ker si ti zdaj to pojedla, moral bom jaz sedem let spati. Uiti pa mi ne smeš, ker te jaz potlej najdem, bodi si tudi med vodami in gorami.“ Ko ona zdaj tako po gradu sem ter tja hedi in si razno-terosti ogleduje, zagleda skozi neko ključavnico v izbi starega moža

sedécega, in ta jej veli, naj ga reši, ter jej pové, da ima ključ od te izbe povodnji mož v levem ušesu. Ona gre po ključ in tako reši ubogega starčeka. Zdaj si nanosita dosta jedi in se zapreta v „kišto“ ter se spustita z njo v studenec, ki je bil na sredi gradú ter izvir vsem rekam, kolikor jih je na svetu. Kišta plava vedno naprej, in ko sta že skoro vse pojedla, prideta v neko veliko jezero, kjer je kralj ravno ribe lovil. Ta zapové svojim ribičem kišto loviti in odpreti. Ko jo odpró, najdejo starčeka in mlado žensko notri. Ženska se kralju zeló dopade, in ta se v njo zaljubi. Ona pa mu pové, da jo pride njen mož za sedem let iskat in da jo tudi gotovo najde. Kralj jej pa postavi hišo nasredi omenjenega jezera, pri vsakih dverih pa postavi volka za stražnika. Črez nekaj let pride res tisti mož. Na gori blizu jezera je ravno pastir ovce pasel, in ta mož mu vzame ovco in jo vrže na tla, da se v dva kosca razleti. Potém dá vsakemu volku kos mesa, gre notri in najde svojo ženo ter jo hoče odpeljati. Ko sta že bila pri dverih, reče ona, da je nekaj pozabila, in on naj na njo pri dverih počaka. Med tem pa sta ravno volka pečenko pojedla, pograbitá divjega moža ter ga raztrgata. Ne dolgo potém je bila svatovščina pri kralji z omenjeno hčerjo, in veselja ni bilo ne konea ne kraja.

18) Povodnji mož je čisto zelen in stanuje najrajši v globokih vodah, posebno v vrtincih in tam, kjer je voda tako globoka, da je vsa zelena. On vabi male otroke k sebi ter jim kaže lepe in čudne igrače, ki so ali zlate ali rudeče ali pa pisane itd. Če gre otrok po katero teh igrač, potegne ga k sebi in ga zavleče v svoj stekleni grad, ki se nahaja sredi vode. V gradu pa so lepe sobane, vse polne raznih zakladov.

19) Nekdaj je povodnji mož veliko deklico iz vasi v svoj grad odnesel in jo za ženo vzel. Ko je bila že dolgo pri njem, prosila ga je, naj jo pusti, da gre nazaj v vas, da vidi svoje stariše, brate in sestre. Dal se je pregovoriti in on spusti deklico. Šla je na svoj dom, pa se ni hotela več vrnoti. Povodnji mož pa je bil vsled tega tako jezen, da je celo jezero razburil, in nastala je strašna burja.

Posebno rad stanuje v vrtincih in potegne ribarje, ne slutéce nič nevarnega, rad v globočino.

20) Povodnji mož črti tudi prešestnice. Nekdaj se je taka peljala na božjo pot z drugimi romarji, hotéča spokoriti se. Bila je lepo oblečena. Na rokah je imela zlate prstane z dragim kamenjem, v ušesih pa dragocene uhane. Ko so se že do sredi jezera pripeljali, nastane strašen vihar. Ladija je bila že polna vode. Ljudje so strahú trepetali in Boga prosili rešitve. Pa vse nič ne pomaga. Veslarji velijo ljudem, naj vse dragocenosti, ki jih imajo pri sebi, pomečejo v jezero. Pa tudi vse to ni pomagalo. Zdaj reče korman, naj tisti, kateri se čuti največjega grešnika,

tako da ga celó voda preganja, rajši sam v vodo skoči, da ne utonejo vsi drugi zavoljo njega. Prešestnica skoči v jezero in vihar je prenehal.

21) V potoku, ki teče mimo vasi, stanuje povodnji mož. On ima v največjej globočini blizu vrtinca stekleno palačo. Na otroke, kateri v vodo kamenje mečejo, je pač zeló hud, ker se boji, da bi mu steklene palače ne potrupali. Tudi kopati se je tam hudo nevarno, ker se povodnji mož o človeškem mesu živi. Posebno mu diši meso od otrok.

22) „Ne hodi k mlaki, da te „Muk“ notri ne potegne!“ Tako svarijo slovenske matere svojo deco. Kakošen pa je „Muk“? Muk je „velik ded“, ki čaka v luknji pod bregom, da bi potegnil otroka k sebi s kosmato roko. Neka starka je videla, kako se je Muk v vaškej mlaki kopal. Sedela je na pragu domače kože, ki stoji na visokem griči in molila večerno molitev. Bila je jasna mesečina, in videla je, kako se je pokazal korenit mož in se spustil v mlako ter začel vodo plati in malo da ni skoro vse vode izplal. Iz zemlje pa so se čuli zamolkli glasovi, klici ujetih otrok. Muk pa je na skoro izginol.

23) Posebna neprijateljica je reka Mura nečistnicam. Če dobi tako v pest, ne izpusti je več, če ne vrže od sebe, kar jej je najdražjega. Zgodilo se je, da je zagnala neka taka deklina, ko so se peljali na Prekmursko k nekej veselici, nove opanke s krasnimi peticami v Muro. Le tako je bil rešen lahek čoln z ljudmi vred gotovega potopa.

24) Neki večer so zlati žarki zahajajóčega solnca kaj lepo obsevali valove razburjene Mure. Kraj brega je sedela pet let stara ribičeva hčerka. Igrala si je z okroglim prodcem, kajti vajena je bila vode. Na enkrat se obrne proti vodi ter plosne v otročjem veselji z ročicama. Pred njo plava velika zlata riba, gladka ko svila in žamet, svetlejša od večernice na jasnem nebu. Dete se bliža čudovitej ribi, stopi za njo v mlačno vodo, a kmalu jo vzdigne val ter zanese po vodi naprej, naravnóč proti velikej skali sredi reke, in ondi izgine v silnem cmrku deróče Mure. Preteklo je leto in dan. Murski ribič nastavlja zopet sake in rakičja po strugah. Sedel je enkrat na obrežji ter menda ravno mislil na izgubljeno hčerko. Zdaj zagleda sredi reke bel majhen čolnič in v njem belo dete, ravno tako, kakoršna je bila hčerka pred letom izgubljena. Čolnič udari ob skalo, voda se razdeli, čolnič in dete pa se izgubita polagoma v globočino. Drugi dan je bil zopet ribič že na vse zgodaj pri reki ter postavljal sake in mreže. Velika mreža se začne močno gibati. V njej zapazi ribič zlato ribo, ki se skuša na vse moči oprostiti. Že jo drži ribič v rokah, kar se prikaže tik njega velikanski mož proséc ga: „Pusti mi, ribič, zlato ribo! Razsvetljuje mi temne sobane v gradu pod vodo. Žal ti ne bode. Dam ti hčerko nazaj!“ Ribič izpusti zlato ribo, velikan pa govori dalje: „Pridi zvečer ob solnčnem zahodu tja k ovej skali ter udari trikrat z veslom po njej!“ Solnce še ni bilo za gorami, ko vesljata mož in žena

proti omenjeni skali. Žena, ki je že komaj čakala, da zagleda drago hčerko, iztrga možu veslo iz rok ter bije po skali, da so udarci glasno odmevali od bližnjih hribov. Reka se razdeli, in s čolnom vred padeta obadva v neizmerno globočino, ker se nista na tanko ravnala po „Mukovem“ povelji.

25) Bister potok prihaja iz visoke pečine proti lenej Sotli. Tam, kjer zapušča pečevje, je zarasten z grmovjem, in ta kraj se imenuje „Rožna loka“. Tú se v jasnih nočéh „Vile“ kopljejo in igraje po vodi prepevajo svoje mile pesni. Ali gorjé človeku, kateri jih zalezuje ter njihovo petje in njih pogovore posluša. One ga gotovo ulové in mu oči izkopljejo. Neka deklica jim je bila pri kopanju njihovo dragoceno obleko pobrala, ali one jo zapazijo, in drugi dan je plavala deklica mrtva proti Sotli.

26) V Sotli gospoduje povodnji mož in blizu njega njegov največji sovražnik „škrat“. Domovje povodnjega moža se imenuje „Veliko peklo“. Voda je na tem kraji čisto mirna, pa neizrečeno globoka. Okolica je pusta in zapuščena, še pastirji ne pasejo tukaj radi svojih čred; stari kot mladi se njega strašno bojé. Povodnji mož se je v prejšnjih časih preoblečen v lovca med ljudmi pogostoma pokazoval, ali drugi dan je v vasi vselej nekoga manjkalo, in nikdar niso vedeli kam za njim. Zdaj pa ima drugo društvo, namreč povodnje device. Te so prišle po Savi Bog vé odkod iz Kranjskega in se spustile tudi v Sotlo. Ali kdo popiše njih strah in grozo, ko so se hotele vrniti, a so pred sebjó zagledale strašno pošast, povodnjega moža. Ta jih je grohotaje v svoje domovje prignal in tam na debele dolge verige pripel. Tako mu ne morejo uiti, a lahko se obiskujejo in prikazujejo na površji. In marsikdo je že čul po noči njih tužno petje!

(Konec pride.)

Krstonoše, národní praznik srbski.

Spisal *Jan. M. Bogović.*

Kar je katoliku praznik sv. Telesa, to je pravoslavnemu Srbinu Krstov dan, *Krstonoše* — križenosci, samo s tem razločkom, da praznujejo katoliki ta praznik na določen dan, pravoslavni pa po svojej volji, kedar jim je drago, samo da je v meseci maju ali juniji.

Ta praznik prav za prav ne spada pod zgornji naslov, ali če se vzame v ozir, da je s crkvenim praznikom zvezan tudi star narodni običaj, običaj gostoprimstva, mislim, da se more ta praznik prav lahko uvrstiti med narodne praznike.